

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

IETEIKUMI

PADOME

PADOMES IETEIKUMS

(2018. gada 15. marts)

par Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļībai

(2018/C 153/01)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 166. panta 4. punktu un 292. pantu saistībā ar 153. panta 2. punktu un 153. panta 1. punkta b) apakšpunktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

tā kā:

- (1) Kvalitatīva un rezultatīva mācekļība, kas ļauj iegūt ar darbu saistītu prasmju, darbā balstītas pieredzes, mācīšanās darbavietā un galveno prasmju apvienojumu, atvieglo jauniešu ieiešanu darba tirgū, kā arī pieaugušo karjeras virzību un pāreju uz nodarbinātību. Tā ir formālo profesionālās izglītības un apmācības (PIA) sistēmu daļa, un tā pastāv līdztekus citām iespējām, kas saistītas ar mācīšanos darbavietā un/vai profesionālo izglītību.
- (2) Labi izstrādātas mācekļības shēmas rada ieguvumu gan darba devējiem, gan izglītojamajiem, kā arī pastiprina saikni starp darba pasauli un izglītības un apmācības pasauli. Augstas kvalitātes standarti nepieļauj, ka mācekļība tiek novirzīta uz zemas kvalifikācijas darbu un zema līmeņa apmācību, kas grauj tās reputāciju. Kvalitatīva mācekļība – papildus tam, ka tā nodrošina ceļu uz izcilību, – var arī palīdzēt sekmēt aktīvu pilsoniskumu un sociālo iekļaušanu, darba tirgū integrējot personas ar dažādu sociālo izcelsmi un personisko pieredzi.
- (3) Kvalitatīva un rezultatīva mācekļība tiek veidota strukturētās partnerībās, iesaistot visas attiecīgās ieinteresētās personas, īpaši sociālos partnerus, uzņēmumus, starpniekstrukturās, piemēram, rūpniecības, tirdzniecības un amatniecības palātas, profesionālās un nozares organizācijas, profesionālās izglītības un apmācības iestādes, jaunatnes un vecāku organizācijas, kā arī vietējās, reģionālās un valsts iestādes. Kopš 2013. gada Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām ar Eiropas Mācekļību alianses starpniecību veicina mācekļības piedāvājumu, kvalitāti un tēlu, un alianse līdz šim ir piesaistījusi vairāk nekā 700 000 mācekļības, stažēšanās vai pirmā darba piedāvājumu. Uzņēmumu rosinātas iniciatīvas, tādas kā Eiropas Jaunatnes pakts, ir piesaistījušas vēl citus piedāvājumus un palīdzējušas sekmēt uzņēmējdarbības un izglītības partnerības Savienībā.
- (4) Eiropas starpnozarju sociālie partneri ir savākuši faktus par mācekļības kvalitāti un rentabilitāti, veicot paralēlu darbu un izstrādājot 2016. gada jūnijā kopīgo paziņojumu “Ceļā uz kopīgu mācekļības redzējumu”, kas kalpoja par pamatu atzinumam par “Kopīgu redzējumu par mācekļību un apmācību darbavietā kvalitāti un efektivitāti”, kuru 2016. gada 2. decembrī pieņēma Arodmacību padomdevēja komiteja (ACVT).
- (5) Lai nodrošinātu vēl dziļāku un plašāku ieinteresēto personu iesaisti, Komisija divos posmos, proti, 2017. gada 30. martā un 7. jūnijā, organizēja uzklaušanās, kurās piedalījās Eiropas starpnozarju un nozares sociālie partneri un tirdzniecības, rūpniecības un amatniecības palātas.

- (6) Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra (EKI), kas pirmoreiz tika izveidota 2008. gadā un pārskatīta 2017. gadā ⁽¹⁾, uzlabo iedzīvotāju, tostarp mācekļu, kvalifikāciju pārredzamību, salīdzināmību un pārnesi.
- (7) Ar Padomes Ieteikumu (2009. gada 18. jūnijs) par Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūru profesionālajai izglītībai un apmācībām (EQAVET) ⁽²⁾ izveidoja atsaucis instrumentu, ar ko dalībvalstīm palīdz veicināt un uzraudzīt to profesionālās izglītības un apmācības sistēmu nepārtrauktus uzlabojumus.
- (8) 2012. gada Eiropas Stažēšanās un mācekļības kvalitātes hartā Eiropas Jaunatnes forums mudināja Eiropas valstis, Eiropas iestādes un sociālos partnerus izveidot vai stiprināt tiesiskās kvalitātes sistēmas attiecībā uz mācekļību.
- (9) Padomes Ieteikumā (2013. gada 22. aprīlis) par garantijas jauniešiem izveidi ⁽³⁾ dalībvalstīm ir ieteikts nodrošināt, lai visi jaunieši vecumā līdz 25 gadiem saņemtu kvalitatīvu darbu, turpmākas izglītības, mācekļa prakses vai stažēšanās piedāvājumu četru mēnešu laikā pēc kļūšanas par bezdarbniekiem vai formālās izglītības beigšanas.
- (10) 2013. gada 2. jūlijā Eiropas sociālie partneri, Eiropas Komisija un Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts Lietuva Kopīgā deklarācijā, ar ko izveido Eiropas Mācekļību aliansi, apņēmas veicināt mācekļības piedāvājumu, kvalitāti un pievilcību.
- (11) Padomes 2013. gada 15. oktobra paziņojumā "Eiropas Mācekļību aliansē" tika minēts, ka būtu jāveicina mācekļības rezultativitāte un pievilcība, ievērojot vairākus vienotus pamatprincipus.
- (12) 2014. gada 10. martā pieņemtajā Padomes Ieteikumā par stažēšanās kvalitātes sistēmu ⁽⁴⁾ tika noteikti vairāki principi stažēšanās kvalitātes uzlabošanai ārpus formālās izglītības un apmācības.
- (13) Saskaņā ar Kopenhāgenas procesu par Eiropas sadarbību profesionālās izglītības un apmācības jomā – 2015. gada 22. jūnija Rīgas secinājumos, ko apstiprināja ministri, kuri atbild par profesionālo izglītību un apmācību, jebkāda mācīšanās darbavietā, īpašu uzmanību pievēršot mācekļībai, un kvalitātes nodrošināšanas mehānismu attīstīšana ir noteiktas par divām no piecām Eiropas prioritātēm laikposmam no 2015. gada līdz 2020. gadam.
- (14) Stratēģiskās sistēmas Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (ET 2020) Profesionālās izglītības un apmācības darba grupa savu pilnvaru laikā 2014.–2015. gadā izstrādāja 20 pamatprincipus attiecībā uz rezultatīvu mācekļību un mācīšanos darbavietā.
- (15) Eiropas Parlaments savā 2016. gada 4. marta ziņojumā par "Erasmus+ un citiem instrumentiem mobilitātes veicināšanai profesionālajā izglītībā un apmācībā – mūžizglītības pieeja" aicināja veikt pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt mācekļības kvalitātes standartus.
- (16) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/589 ⁽⁵⁾ nosaka, ka mācekļību, kuras pamatā ir darba līgums, no 2018. gada maija var reklamēt Eiropas darbvietu mobilitātes portālā EURES.
- (17) Komisija 2016. gada 10. jūnija paziņojumā "Jaunā prasmju programma Eiropai" uzsvēra savu atbalstu sociālajiem partneriem kopīgo projektu rezultātu īstenošanā, piemēram, mācekļības kvalitātes satvara izveidē.
- (18) Komisijas 2016. gada 7. decembra paziņojumā "Ieguldījums Eiropas jaunatnē" ⁽⁶⁾ ir pausts aicinājums pastiprināt pasākumus jauniešu atbalstam, lai viņiem nodrošinātu vislabākos apstākļus dzīves uzsākšanai, ieguldot viņu zināšanās, prasmēs un pieredzē, palīdzot viņiem atrast pirmo darbu vai apmācot pirmajam darbam. Mērķis bija palīdzēt jauniešiem izmantot iespējas, labi integrēties sabiedrībā, kļūt par aktīviem pilsoņiem un veidot veiksmīgu profesionālo karjeru, arī ar tāda kvalitātes satvara palīdzību, kurā izklāstīti galvenie mācekļības shēmu principi.
- (19) 2017. gada 25. marta Romas deklarācijā ir pausta apņemšanās strādāt, lai izveidotu Savienību, kurā jaunieši gūst labāko izglītību un apmācību un var studēt un atrast darbu visā kontinentā.

⁽¹⁾ OV C 189, 15.6.2017., 15. lpp.

⁽²⁾ OV C 155, 8.7.2009., 1. lpp.

⁽³⁾ OV C 120, 26.4.2013., 1. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 88, 27.3.2014., 1. lpp.

⁽⁵⁾ OV L 107, 22.4.2016., 1. lpp.

⁽⁶⁾ COM(2016) 940 final.

- (20) 2017. gada 17. novembrī proklamētais Eiropas sociālo tiesību pīlārs nosaka vairākus principus, kas nepieciešami taisnīgu un labi funkcionējošu darba tirgu un sociālās drošības sistēmu atbalstam, tostarp tiesības uz kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību un apmācību, lai nodrošinātu prasmes, kas ir relevantas darba tirgum un līdzdalībai sabiedrībā.
- (21) 2017. gada 30. maijā pieņemtā Komisijas priekšlikuma Padomes Ieteikumam par absolventu apzināšanu mērķis ir panākt, ka ir pieejama plašāka kvalitatīva un kvantitatīva informācija par to, ko pēc izglītības un apmācības pabeigšanas dara absolventi, tostarp mācekļi.
- (22) Mācekļībai atbalstu sniedz Eiropas strukturālie un investīciju fondi (2014–2020), proti, Eiropas Sociālais fonds (ESF) un Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), kā arī *Erasmus+*, Savienības Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programma (COSME), Savienības Nodarbinātības un sociālās inovācijas programma (*EaSI*) un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva.
- (23) Eiropas Parlaments un ieinteresētās personas nesēn aicināja Komisiju uzlabot mācekļu ilgtermiņa mobilitāti ES, dodot jauniešiem iespēju pilnveidot gan darbam nepieciešamās specifiskās iemaņas, gan galvenās prasmes. Komisijas atbilde bija jaunās darbības – *Erasmus Pro* – ieviešana programmā *Erasmus+*, ar kuru konkrēti atbalsta ilgāku darba praksi ārzemēs.
- (24) Eiropas Revīzijas palāta 2015. un 2017. gada ziņojumos par shēmu “Garantija jauniešiem” iesaka Komisijai izstrādāt kvalitātes kritērijus mācekļībai un citiem piedāvājumiem, kas tiek atbalstīti saskaņā ar šo iniciatīvu.
- (25) Vienota dalībvalstu izpratne par kvalitatīvu un rezultatīvu mācekļību palīdz to centieniem reformēt un modernizēt mācekļības sistēmas, kas nodrošina izcilas mācīšanās un karjeras iespējas. Vienota izpratne palīdz vairo savstarpēju uzticēšanos un tādējādi atvieglo mācekļu pārrobežu mobilitāti.
- (26) Šā ieteikuma vispārīgais mērķis ir uzlabot mācekļu nodarbināmību un personisko izaugsmi un sekmēt tāda prasmīga un augsti kvalificēta darbaspēka izveidi, kas atbilst darba tirgus vajadzībām.
- (27) Konkrētais mērķis ir sniegt saskaņotu satvaru mācekļībai, kura pamatā ir vienota izpratne par to, kas nosaka kvalitāti un rezultatīvāti, un kurā ņemta vērā profesionālās izglītības un apmācības sistēmu daudzveidība un tradīcijas un politikas prioritātes dažādās dalībvalstīs.
- (28) Šis ieteikums neietekmē dalībvalstu kompetenci saglabāt vai izstrādāt detalizētākus noteikumus par mācekļību nekā šeit ieteiktie, nedz arī kompetenci uzturēt vai izstrādāt citus mācīšanās darbavietā un/vai profesionālās izglītības un apmācības veidus ārpus šā ieteikuma tvēruma un pilnībā vai daļēji piemērot tiem turpmāk izklāstītos kritērijus,

IR PIENĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

Dalībvalstīm saskaņā ar valstu tiesību aktiem un ciešā sadarbībā ar ieinteresētajām personām būtu jānodrošina, lai mācekļības shēmas būtu pielāgotas darba tirgus vajadzībām un radītu ieguvumus gan izglītojamajiem, gan darba devējiem, balstoties uz turpmāk izklāstītajiem kvalitatīvas un rezultatīvas mācekļības kritērijiem.

Šajā ieteikumā un neskarot valstu terminoloģiju ar mācekļību tiek saprastas formālas profesionālās izglītības un apmācības shēmas:

- a) kurās mācīšanās izglītības vai apmācības iestādēs ir apvienota ar pamatīgu mācīšanos darbavietā uzņēmumos un citās darbavietās;
- b) kuras ļauj iegūt valsts līmenī atzītu kvalifikāciju;
- c) kuras ir balstītas uz vienošanos, ar ko nosaka mācekļa, darba devēja un – attiecīgā gadījumā – profesionālās izglītības un apmācības iestādes tiesības un pienākumi, un
- d) kuras paredz, ka mācekļis par darbavietas komponentu saņem atalgojumu vai cita veida kompensāciju.

Kritēriji attiecībā uz mācīšanās un darba nosacījumiem*Rakstiska vienošanās*

1. Pirms mācekļības sākšanas būtu jānoslēdz rakstiska vienošanās, ar ko nosaka mācekļa, darba devēja un – attiecīgā gadījumā – profesionālās izglītības un apmācības iestādes tiesības un pienākumus saistībā ar mācīšanās un darba nosacījumiem.

Mācīšanās rezultāti

2. Darba devējiem un profesionālās izglītības un apmācības iestādēm, un – attiecīgā gadījumā – arodbiedrībām būtu jāvienojas par tādu visaptverošu mācīšanās rezultātu kopuma sasniegšanu, kuri definēti saskaņā ar valstu tiesību aktiem. Tam būtu jānodrošina līdzsvars starp darbam nepieciešamajām specifiskajām iemaņām, zināšanām un galvenajām prasmēm saistībā ar mūžizglītību, tādējādi atbalstot mācekļu personisko izaugsmi un karjeras izaugsmes iespējas visā darba mūža laikā, lai viņi varētu pielāgoties mainīgiem karjeras modeļiem.

Pedagoģiskais atbalsts

3. Būtu jānozīmē uzņēmumā strādājoši mācību instruktori, kuriem būtu cieši jāsadarbojas ar profesionālās izglītības un apmācības iestādēm un pasniedzējiem, lai nodrošinātu profesionālo orientāciju mācekļiem un sniegtu regulāras savstarpējas atsauksmes. Būtu jāsniedz atbalsts pasniedzējiem, instruktoriem un mentoriem, jo īpaši mikrouzņēmumos un mazajos un vidējos uzņēmumos, lai viņi varētu atjaunināt savas prasmes, zināšanas un kompetences, kas ļautu apmācīt mācekļus atbilstīgi aktuālākajām mācību un apmācības metodēm un darba tirgus vajadzībām.

Darbavietas komponents

4. Būtiska mācekļības daļa, proti, vismaz puse no tās laika, būtu jāīsteno darbavietā, paredzot iespēju daļu no pieredzes darbavietā iegūt ārpus tās, ja tas ir iespējams. Ņemot vērā valstu shēmu daudzveidību, mērķis ir pakāpeniski virzīties uz to, lai mācīšanās darbavietā veidotu minēto būtisko mācekļības daļu.

Darba samaksa un/vai kompensācija

5. Mācekļiem būtu jāsaņem atalgojums vai cita veida kompensācija saskaņā ar valsts vai nozares prasībām vai koplīgumiem, ja tādi ir, un ņemot vērā darba devēju un publisko iestāžu izmaksu sadales kārtību.

Sociālā aizsardzība

6. Mācekļiem vajadzētu būt tiesībām uz sociālo aizsardzību, ieskaitot nepieciešamo apdrošināšanu atbilstīgi valsts tiesību aktiem.

Darba, veselības un drošības nosacījumi

7. Uzņēmuma darbvietai būtu jāatbilst attiecīgiem noteikumiem un regulējumam par darba nosacījumiem, īpaši veselības un drošības tiesību aktiem.

Kritēriji attiecībā uz pamatnosacījumiem*Tiesiskais regulējums*

8. Būtu jāievieš skaidrs un saskaņots tiesiskais regulējums, kura pamatā ir taisnīga un vienlīdzīga partnerības pieeja, tostarp strukturēts un pārredzams dialogs starp visām attiecīgajām ieinteresētajām personām. Tas var iekļaut akreditācijas procedūras uzņēmumiem un darbavietām, kas piedāvā mācekļību, un/vai citus kvalitātes nodrošināšanas pasākumus.

Sociālo partneru iesaistīšanās

9. Sociālie partneri, tostarp – attiecīgā gadījumā – nozares līmenī un/vai starpniekstruktūras, būtu jāiesaista mācekļības shēmu izstrādē, pārvaldībā un īstenošanā atbilstīgi valstu darba attiecību sistēmām un izglītības un apmācības praksei.

Atbalsts uzņēmumiem

10. Būtu jāparedz finansiāls un/vai nefinansiāls atbalsts, jo īpaši mikrouzņēmumiem un mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kas ļautu izveidot uzņēmumiem izmaksu ziņā efektīvu mācekļību, attiecīgā gadījumā ņemot vērā darba devēju un publisko iestāžu izmaksu sadales kārtību.

Elastīgi mācīšanās veidi un mobilitāte

11. Lai atvieglotu piekļuvi, prasībās par uzņemšanu mācekļībā būtu jāņem vērā attiecīgā ikdienējā un neformālā mācīšanās un/vai – attiecīgā gadījumā – sagatavošanas programmu pabeigšana. Mācekļības ietvaros iegūtās kvalifikācijas būtu jāiekļauj valsts atzītās kvalifikāciju ietvarstruktūrās, kas pielīdzinātas Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai ⁽¹⁾. Mācekļībai būtu jādara pieejamas citas mācīšanās iespējas, ieskaitot augstākos izglītības un apmācības līmeņos, karjeras iespējas un/vai – attiecīgā gadījumā – mācīšanās rezultātu vienību uzkrāšanu. Kā vienu no mācekļības kvalifikāciju komponentiem pakāpeniski vajadzētu veicināt mācekļu starptautisku mobilitāti – vai nu darbavietā, vai izglītības un apmācības iestādēs.

Profesionālā orientācija un informētības uzlabošana

12. Pirms mācekļības un tās laikā būtu jānodrošina profesionālā orientācija, mentorēšana un atbalsts izglītojamajiem, lai tādējādi panāktu veiksmīgus rezultātus, novērstu un samazinātu priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, kā arī sniegtu atbalstu šiem izglītojamajiem atkārtoti iesaistīties attiecīgajos izglītības un apmācības veidos. Mācekļība būtu jāpopulārizē kā pievilcīgs mācīšanās veids, šajā sakarā īstenojot plaša mēroga mērķtiecīgus informētības uzlabošanas pasākumus.

Pārredzamība

13. Būtu jānodrošina mācekļības piedāvājumu pārredzamība un piekļuve tiem dalībvalstīs un starp tām, tostarp ar publisko un privāto nodarbinātības dienestu, kā arī citu attiecīgo struktūru atbalstu, un attiecīgā gadījumā izmantojot tādus Savienības instrumentus kā EURES, kā paredzēts EURES regulā.

Kvalitātes nodrošināšana un sekošana līdzī mācekļu gaitām

14. Būtu jāievieš kvalitātes nodrošināšanas pieejas, ņemot vērā Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūru profesionālajai izglītībai un apmācībām (EQAVET) ⁽²⁾, tostarp process, kas ļauj veikt pamatotu un ticamu mācīšanās rezultātu novērtēšanu. Sekošana līdzī mācekļu nodarbinātības un karjeras attīstībai būtu īstenojama saskaņā ar valstu un Eiropas tiesību aktiem par datu aizsardzību.

Īstenošana valsts līmenī

Šā ieteikuma ietvaros dalībvalstīm tā īstenošanas nolūkā būtu:

15. jāveicina sociālo partneru aktīva iesaistīšanās mācekļības shēmu izstrādē, pārvaldībā un īstenošanā atbilstīgi valstu darba attiecību sistēmām un izglītības un apmācības praksei;
16. jānodrošina vienlīdzīga piekļuve, jāveicina dzimumu līdzsvars un jānovērš diskriminācija mācekļības shēmās;
17. jāiekļauj attiecīgie īstenošanas pasākumi valsts reformu programmās Eiropas pusgada ietvaros;
18. jāņem vērā šis satvars, kad tiek izmantoti Eiropas Savienības fondi un instrumenti mācekļības atbalstam.

Komisijai būtu jāsniedz vajadzīgais atbalsts, tostarp veicot turpmāk minētās darbības.

Atbalsta pakalpojumi

19. Atbalsta pakalpojumu kopuma izveide zināšanu apmaiņai, tīklu veidošanai un savstarpējas mācīšanās procesam, lai palīdzētu dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām īstenot mācekļības shēmas atbilstīgi šim satvaram. Tam vajadzētu ietvert PIA pasniedzēju un instruktoru tālākāpmācības vajadzības saistībā ar digitālajām inovācijām mācekļībā.

Informētības uzlabošana

20. Mācekļības izcilības un pievilcības, kā arī pozitīva tēla veicināšana jauniešu, viņu ģimeņu un darba devēju vidū, izmantojot informētības uzlabošanas kampaņas, piemēram, Eiropas profesionālo prasmju nedēļu.

⁽¹⁾ OV C 189, 15.6.2017., 15. lpp.

⁽²⁾ OV C 155, 8.7.2009., 1. lpp.

Finansējums

21. Šā ieteikuma īstenošanas atbalstīšana, izmantojot attiecīgu Savienības finansējumu saskaņā ar attiecīgu tiesisko regulējumu.

Turpmāki pasākumi

22. Šā ieteikuma īstenošanas uzraudzība ar trīspusējās Arodmācību padomdevējas komitejas atbalstu, balstoties uz esošajiem uzraudzības instrumentiem, kurus izmanto Eiropas pusgada ietvaros.

23. Ziņošana Padomei par šā satvara īstenošanu trīs gadu laikā pēc tā pieņemšanas dienas.
